

ISSN 2082-8675

nr 26 (01/2023)

KWARTAŁ

MAGAZYN SBN SPATUM

Julia Adamczewska

„W dobrych miastach liczą się ludzie”. Recenzja książki Jana Gehla i Birgitte Svarre pt. „Jak studiować życie w przestrzeni publicznej”

Słowa kluczowe: przestrzeń publiczna, studiowanie, życie miejskie, miasto

Rysunek 1. Okładka książki

Źródło: archiwum własne autorki (2022).

Jan Gehl w swoich książkach porusza tematykę przestrzeni publicznych. W polskiej wersji językowej wydano już kilka jego książek, m.in. „Miasta dla ludzi”, „Życie między budynkami” oraz „Jak studiować życie w przestrzeni publicznej”. Książka pt. „Miasta dla ludzi” jest przewodnikiem o tym, jak sprawić by miasta stały się przyjazne dla ludzi. Opowiada o projektowaniu przestrzeni publicznych z uwzględnieniem ludzkich wymiarów. „Życie między budynkami” to kompendium wiedzy o projektowaniu wartościowych przestrzeni publicznych w miastach, tak aby były zgodne z potrzebami użytkowników i sprzyjały powstawaniu licznych i pożądanых zachowań społecznych. W porównaniu z innymi dziełami autora, jego najnowsza publikacja pt. „Jak studiować życie w przestrzeni publicznej” pomaga zrozumieć jak funkcjonują przestrzenie publiczne poprzez aktywną obserwację, która jest kluczowa w projektowaniu przestrzeni publicznych. Książka pt. „Jak studiować życie w przestrzeni publicznej” Jana Gehla i Birgitte Svarre opowiada o metodach i narzędziach studiowania przestrzeni publicznych w celu poznawania życia w mieście. Opublikowano ją w oryginale w 2013 roku, zaś w polskiej wersji wydano ją w 2021 roku nakładem Narodowego Instytutu Architektury i Urbanistyki.

Publikację tę można traktować jako podręcznik dotyczący metod studiowania życia w przestrzeni publicznej. Wyjaśnia on, czym są przestrzenie publiczne i omawia sposób ich postrzegania przez ludzi. Pozwala lepiej zrozumieć wzajemne interakcje pomiędzy takimi przestrzeniami jak place i ulice (w tym ich detalami architektonicznymi i przyrodniczymi) a ludźmi, którzy z nich korzystają. Książka zawiera 7 rozdziałów o różnej długości.

Pierwszy rozdział nosi tytuł „Przestrzeń publiczna. Życie publiczne: interakcja”. Zawiera szeroką definicję przestrzeni publicznej i wykaz tego, co się na nią składa. Autorzy opisują w nim rozwój miast w celu pokazania współczesnych narzędzi służących badaniom relacji między życiem ludzi a przestrzenią miast. Treść rozdziału wskazuje na wagę bezpośredniej obserwacji jako podstawowego narzędzia studiów nad życiem w przestrzeni publicznej. Wymienione są w nim ważne postacie, a mianowicie pionierzy badań nad życiem miejskim. Rozdział ten obejmuje też rozważania etyczne i wykorzystanie dokumentacji fotograficznej w celu udokumentowania zdarzeń w postaci zdjęć podczas studiów. Uważa się, że przedstawiona krótka scena z głównej ulicy dla pieszych Strøget z Kopenhagi jest wzorowym przykładem wykorzystania dokumentacji fotograficznej w badaniach. Ukazana scena jest dowodem na to jak przestrzeń publiczna może być używana przez jej użytkowników.

Drugi rozdział pt. „Kto, co, gdzie?” zarysowuje ogólne pytania studiów nad przestrzenią publiczną w miastach. Według autorów, podstawowe pytania analityczne brzmią: „Ilu ludzi?”, „Kto?”, „Gdzie?”, „Co?” oraz „Jak długo?”. Opisane jest zastosowanie tych pytań w praktyce. Do każdego z nich podane są konkretne przykłady z miast na świecie. Lista pytań, które można zadawać na temat miejskiej przestrzeni jest jednak nieskończona, a każde pytanie determinuje kontekst i miejsce. Rozdział daje czytelnikowi obraz odwzorowania ogólnych pytań w praktyce. Można powiedzieć, że tłumaczy, co jest istotne w studiach nad przestrzenią publiczną miast. Jest cennym źródłem wiedzy do ustalania własnych pytań do badań.

Kolejny rozdział pt. „Liczenie, mapowanie, śledzenie i inne narzędzia” opisuje różne narzędzia studiowania przestrzeni publicznej. Podkreślona jest rola celu, budżetu, czasu i warunków lokalnych do wyboru odpowiednich narzędzi. Autorzy przedstawiają tu najważniejsze instrumenty z perspektywy ich własnego doświadczenia, takie jak: liczenie, mapowanie, rysowanie, śledzenie, szukanie śladów, fotografowanie, prowadzenie dziennika, spacer y próbne. Do każdego narzędzia podają konkretne przykłady ich użycia w przeszłości z towarzyszącą dokumentacją fotograficzną. Twierdzą, że wymienione narzędzia powinno dobierać się odpowiednio do miejsca i kontekstu badań. Dobrą praktyką jest ich zdaniem łączenie różnych narzędzi w badaniach.

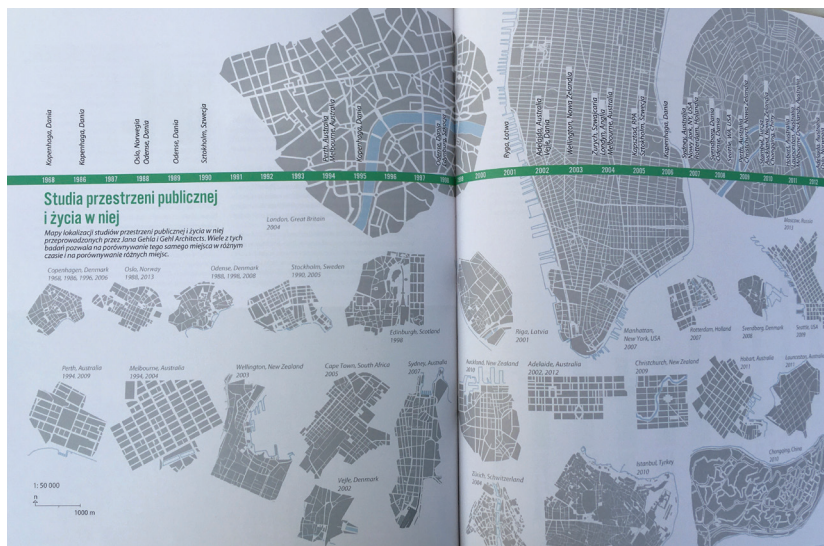
Rozdział pt. „Studia nad życiem w przestrzeni publicznej z perspektywy historycznej” ukazuje aspekt historyczny rozwoju badań nad życiem w przestrzeni publicznej. Omówione są w nim publikacje i autorzy, którzy poruszali tę tematykę. Gehl i Svarre wskazują tu, że pierwsza publikacja w tym obszarze pojawiła się już w 1889 roku, jednak rozwój tej problematyki nastąpił zasadniczo w latach 60. XX wieku. W książce zawarto również przegląd historyczny czynników społecznych i strukturalnych wpływających na rozwój tej dziedziny. Rozdział ten można traktować jako wskazówkę, gdzie można odnaleźć źródła pogłębienia wiedzy na temat badań nad życiem w przestrzeni publicznej. Jego plusem są dodatkowo krótko opisane najważniejsze publikacje i ich autorzy, które zachęcają do ich przeczytania w celu pogłębienia tematu.

Piąty rozdział pt. „Jak to zrobili: notatki z badań” ukazuje badania nad życiem w przestrzeni publicznej. Bazuje on na przykładach użycia różnych narzędzi, takich jak: liczenie, mapowanie, rysowanie, śledzenie, szukanie śladów, fotografowanie, prowadzenie dziennika, spacer y próbne. Opisane są w nim krótkie historie w retrospektywie, odwołujące się do terenów, na których używano tych narzędzi. Historie te pochodzą od Autorów, każda nosi tytuł i informacje o faktach (kto, gdzie i jak wykonywał studia)

i źródle (jeśli zostało opublikowane). Do każdego przykładu dołączone są ilustracje dokumentujące badania. Dobre wrażenie sprawia wizualne przedstawienie wskazanych w rozdziale przykładów, gdyż strony, na których są one prezentowane, wyglądają jak wyrwane z notatników. Przykłady te mogą być inspiracją do własnych badań.

Następny rozdział pt. „Studia nad życiem w przestrzeni publicznej a praktyka” prezentuje studia nad przestrzenią publiczną i życia toczącego się w niej w odniesieniu do różnego typu miast w różnych krajach i kulturach. Opisanymi miastami są tu Kopenhaga, Londyn, Nowy Jork, Sydney, Melbourne i Kapsztad. Przytaczane przez Autorów badania przeprowadzane były w różnych okresach, co pozwoliło na porównanie ich wyników i pogłębienie perspektywy badawczej. Wszystkie studia zostały opracowane przez Jana Gehla lub biuro Gehl Architects (Rysunek 2). Rozdział podkreśla ważność przeprowadzania takich studiów. Autorzy pokazują, że wyniki przeprowadzonych badań w przestrzeniach publicznych mogą skutkować zmianami w miastach i poprawą ich jakości.

Rysunek 2. Studia przestrzeni publicznej i życia w niej przeprowadzonych przez Jana Gehla i biuro Gehl Architects

Źródło: Fotografia wnętrza recenzowanej książki, archiwum własne autorki (2022).

Ostatni rozdział nosi tytuł „Studia nad życiem w przestrzeni publicznej a polityka miejska”. Pokazana jest w nim historia pierwszego na świecie miasta – Kopenhagi – w którym studia nad przestrzenią publiczną i życiem w niej zaczęto prowadzić

systematycznie przez dziesięciolecia. Wspomniane studia stały się podstawą dla prowadzonej tam polityki miejskiej. W rezultacie, Kopenhagę zaczęto wskazywać jako wzór „miasta dla ludzi”, a za jej przykładem poszły inne miasta na świecie. Warto zatem prześledzić tę historię wraz z Autorami i wyciągnąć wnioski do działań w kolejnych miastach. Można powiedzieć, że każda osoba projektująca miasto powinna znać przykład Kopenhagi.

Po zapoznaniu się z tą lekturą wydaje się, że tematyka książki będzie zawsze aktualna. Publikacja może być przewodnikiem i inspiracją dla każdej osoby chcącej ulepszyć miasto. Ukazuje, jak zmienić daną przestrzeń publiczną, poprzez jej badanie i zrozumienie, jak dana przestrzeń funkcjonuje. Promuje szerokie badania „życiowości” przestrzeni (*liveability*), które można potraktować jako pomiar jakości przestrzeni publicznej. Takie badania przestrzeni publicznej może skutkować konkretnymi decyzjami politycznymi, które spowodują, że miasto będzie się rozwijać i uzyska przewagę konkurencyjną względem innych miast. Poznanie warsztatu i narzędzi poznawania życia w mieście ma, według Autorów, umożliwić urbanistom kształtowanie bezpiecznych, zdrowych i pełnych życia przestrzeni publicznych, zaprojektowanych z myślą o ludziach. Zaprezentowane przykłady miast, w których nastąpiły jakościowe zmiany przestrzeni publicznych, są wszak rezultatem zrozumienia zachowań ludzi. Publikacja może być przydatna również dla studentów, ponieważ pokazuje w niekonwencjonalny sposób badania nad przestrzeniami publicznymi. Dzięki bogatej warstwie wizualnej i ciekawej formie prezentacji książka jest przyjazna dla czytelnika.

Recenzowana książka:

Gehl, J., & Svarre B. (2021). Jak studiować życie w przestrzeni publicznej. Warszawa: Narodowy Instytut Architektury i Urbanistyki.